

Singurătatea Capricornului

Pentru Salinger am avut, de la primul rând citit, o simpatie *hard*, aproape contondentă, solidificată apoi prin lecturi și relecturi periodice. Îmi place totul la acest scriitor zgârcit, care a reușit să se oprească atunci când a simțit că nu mai are nimic important de spus.

Mă încântă, desigur, faptul că suntem născuți în aceeași zi, pe 1 ianuarie, și că mă regăsesc adeseori, asemeni lui, în singurătatea Capricornului – o singurătate pe care el a știut să o apere chiar cu forța pumnului, așa după cum vedem într-o faimoasă fotografie în care îi alungă pe ziarisții indiscreți. Titlul cărții mele de debut, *De veghe în oglindă*, s-a vrut, explicit, o formulă de reverență față de stilul imbatabil al cărților sale. Mă identificam (autoiluzionându-mă) cu toate răcăcirile nevrotic-ironice ale adolescentului care nu-și găsește locul în lumea egoistă, indiferentă, stearpă a maturilor.

În toamna lui 2008, i-am propus lui H.-R. Patapievici să găzduiască în „Idei în dialog” un grupaj de texte despre marele exilat din New Hampshire. „Dosarul” a apărut abia un an mai târziu, deși l-aș fi vrut un omagiu prilejuit de cei nouăzeci de ani pe care urma să-și împlinească la începutul lui 2009. Așa cum a fost publicată, seria de articole propune o imagine rotundă a scriitorului. Dată fiind calitatea criticilor pe care-i rugasem să scrie, textele alcătuiesc un corpus ce răspunde oricăror pretenții. Inițial, planul articolelor fusese diferit: intenționam să ofer o dare de seamă a receptării în România a cărților sale, invitându-i pe traducători să-și descrie propria experiență, intimă, cu scrisul lui Salinger. N-a făcut-o decât Marcel Corniș-Pop, traducătorul povestirilor salingeriene, printr-o invocare emoționantă a contextului literar-politic în care a apărut cartea. Americanistul de clasă care este Corniș-Pop nu s-a rezumat, firește, la refacerea atmosferei intelectuale/antiintelectuale a anului 1971, când Ceaușescu declanșa mini-revoluția culturală, ci a oferit și memorabile descrieri critice ale fiecăreia din cele nouă faimoase povestiri.

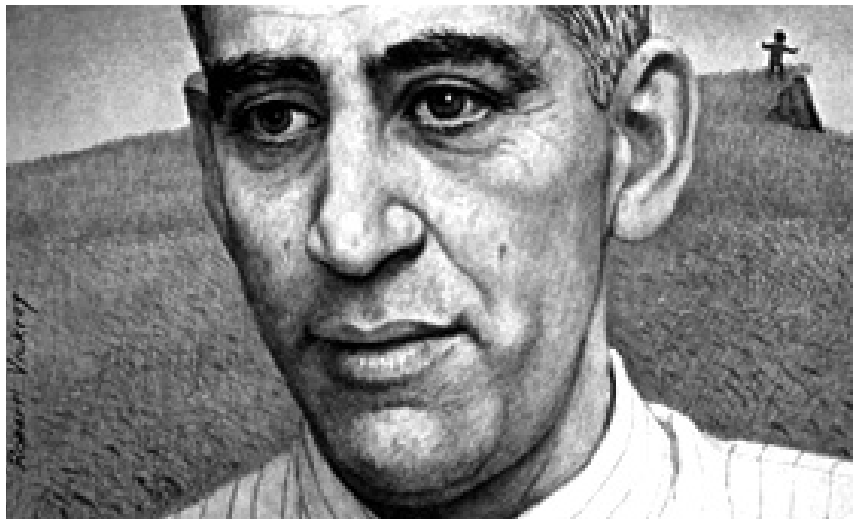
Îndemnat de propriile mele observații, dar și de câteva studii americane recente care indică o oarecare lipsă de apetit a noii generații față de aventurile lui Holden Caulfield – eroul aventurilor narate în *De veghe în lanul de secară* – m-am adresat unor colegi, intelectuali în formare sau deja pe deplin formați, în al căror scris Salinger nu apăruse, până atunci, niciodată. Rezultatul m-a încântat: atât Dana Chetrinescu, redutabilă specialistă în domeniul shakespeareologiei, cât și Dana Crăciun, care parcurge de mai mulți ani intricatele cărări ale modernismului britanic, ori Romina Fischer, proaspătă doctorandă în

americanistică, au adus unghiuri de interpretare viabile, scriind cu sensibilitate și pătrundere despre un autor ce pare mereu să-ți scape printre degete, refuzând definiții limpezi și clasificări definitive.

Am constatat cu acest prilej că într-o literatură în care avem de toate: și dostoevskieni, și gidieni, și faulknerieni, și hemingway-eni, și joyce-ieni, ba chiar și bukowskieni, lipsesc cu desăvârșire salingerienii. Evident că m-ar fi interesat și punctul lor de vedere. Aș fi vrut să văd o confruntare între ei și acest potențial model, dar n-am avut cui să mă adresez. Acum vreo zece ani, doi editori, primul, agent literar, al doilea prozator și jurnalist, Kip Kotzen și Thomas Beller, au adunat textele a paisprezece prozatori americani în curs de afirmare și le-au propus o confruntare cu presupusul lor model. Rezultatul – o carte cu un titlu salingerian,

de față) și te anunță că pune la cale o carte despre Salinger și, cu toate că mă gândeam c-am scăpat de afurisitul de roman, iată-l din nou deschis pe biroul meu. Ce îngrozitor! E ca și cum aș fi urmărit de cineva pas cu pas. Sunt sigur că a dispărut, că sunt liber, dar când întorc capul...”

Salinger e, într-adevăr, un scriitor obsedat. Există două împrejurări, ambele cu o conotație criminal-literară, unde cartea-simbol a acestuia apare în contexte cel puțin ciudate. Primul exemplu e din viața reală: asasinul lui John Lennon, Mark David Chapman, făcuse o adevărată fixație pentru *De veghe în lanul de secară* și a pretins că descoperise în paginile ei îndreptățirea de a-l asasina pe faimosul membru al cvartetului Beatles. A doua situație e întâlnită într-un film al lui Richard Donner, *Conspiracy Theory*. Personajul principal, interpretat de Mel Gibson,

With Love and Squalor (Broadway Books, 2001) – reprezintă o veritabilă radiografie a felului în care scriitorii americani actuali admit ori contestă tutela autorului izolat în New Hampshire și a măsurii în care el mai constituie o sursă de inspirație, fie și ca model negativ.

Tonul general al comentariilor este unul de dulce-amară iritare. Pentru acest grup de scriitori, Salinger este un model căruia nu i se pot sustrage, reconfortant și ambarasant în același timp. Atitudinea e, probabil, cel mai bine exprimată în titlul textului scris de Walter Kim (romanul acestuia, *Up in the Air*, stă la baza unei ecranizări de succes, ce rulează chiar în aceste zile, cu George Clooney în rolul principal): „Good-bye, Holden Caulfield. I Mean It. Go! Good-bye!” („Adio, Holden Caulfield. Pe bune. Dispari! Adio!”). Rândurile constituie o meditație despre arta scrisului în general, dar sunt și o ilustrare a ceea ce Harold Bloom numea „the anxiety of influence”: „Cărțile cele mai bune dispar, nu știu unde se duc. Le cauți și tot ce găsești e propriul tău sine. Iar apoi, în niște împrejurări noi și stranii, ele se întorc. Te sună un editor (ca de pildă, cel care a proiectat volumul

e un fost agent secret ajuns șofer de taxi în New York, iar mania lui, forma paroxistică de a căuta un spațiu al protecției, e să cumpere, de fiecare dată când trece prin fața unei librării, un exemplar din capodopera lui Salinger.

În ce mă privește, cred de mai multă vreme că marele personaj al lui Salinger nu e Holden Caulfield, ci Seymour Glass. Primul s-ar putea să întrupeze, cu adevărat, o realitate identitară profund americană – unii au văzut în el chiar un fel de proto-hippie. Pentru mine, nevroticul, genialul, inadaptable, sinucigașul Seymour Glass reprezintă ceva mai mult: o formă de manifestare a lumii de azi. O lume capabilă de imense explorări în interiorul propriei ființe, dar și condamnabil de superficială, cinică, arogantă și, finalmente, sortită auto-distrugerii.

În cazul lui Salinger nu se pune problema supraviețuirii operei după moartea scriitorului. Retras de câteva decenii, el le-a oferit cititorilor șansa unei victorii anticipate. Spre marea sa onoare, cititorul a amânat acest ospăț macabru, dându-i astfel scriitorului posibilitatea să-și contemple de la distanță, văzând, dar rămânând nevăzut, propria apoteoză. ■